

ARCHEOLOGIENOTA MET BEPERKTE SAMENSTELLING

SINT-PIETERS-LEEUEW – JOSEPH DEPAUWSTRAAT

J. CLAESEN, B. VAN GENECHTEN,
E. AUDENAERT & A. DOUCET

MAART 2020

Titel

Archeologienota met beperkte samenstelling. Sint-Pieters-Leeuw – Joseph Depauwstraat

Auteur(s)

Jan Claesen, Ben Van Genechten,
Evelien Audenaert & Alexander Doucet

Projectnummer

2019J178

Plaats en datum

Kortenaken, maart 2020

Reeks en nummer

ARCHEBO rapport 2019J178
ISSN 2034-5615

© 2020 ARCHEBO bvba

ARCHEBO aanvaardt geen aansprakelijkheid voor eventuele schade voortvloeiend uit het gebruik van de resultaten van dit onderzoek of de toepassing van de adviezen. Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag vermenigvuldigd of aangepast worden, opgeslagen worden in een geautomatiseerd gegevensbestand, en/of openbaar gemaakt worden in enige vorm of wijze ook, elektronisch, mechanisch, door fotokopie of enige andere wijze, zonder voorafgaandelijke toestemming van de opdrachtgever.

INHOUD

1	Inleiding.....	4
1.1	<i>Algemeen.....</i>	4
1.2	<i>Beschrijving onderzoeksopdracht.....</i>	4
1.3	<i>Onderzoeksopdracht.....</i>	11
1.4	<i>Werkwijze en strategie</i>	11
2	Bureauonderzoek	12
2.1	<i>Landschappelijke & bodemkundige situering</i>	12
2.2	<i>Archeologische en erfgoedkundige data</i>	14
2.3	<i>Beknopte historische beschrijving.....</i>	16
2.4	<i>Datering en situering van het onderzochte gebied.....</i>	18
3	Resultaten bureauonderzoek.....	19
3.1	<i>Beantwoording onderzoeksvragen.....</i>	20
3.2	<i>Potentieel op kennisvermeerdering en afweging verder onderzoek</i>	20
3.3	<i>Samenvatting.....</i>	21
4	Bibliografie	22
5	Figurenlijst	23
6	Plannenlijst.....	24

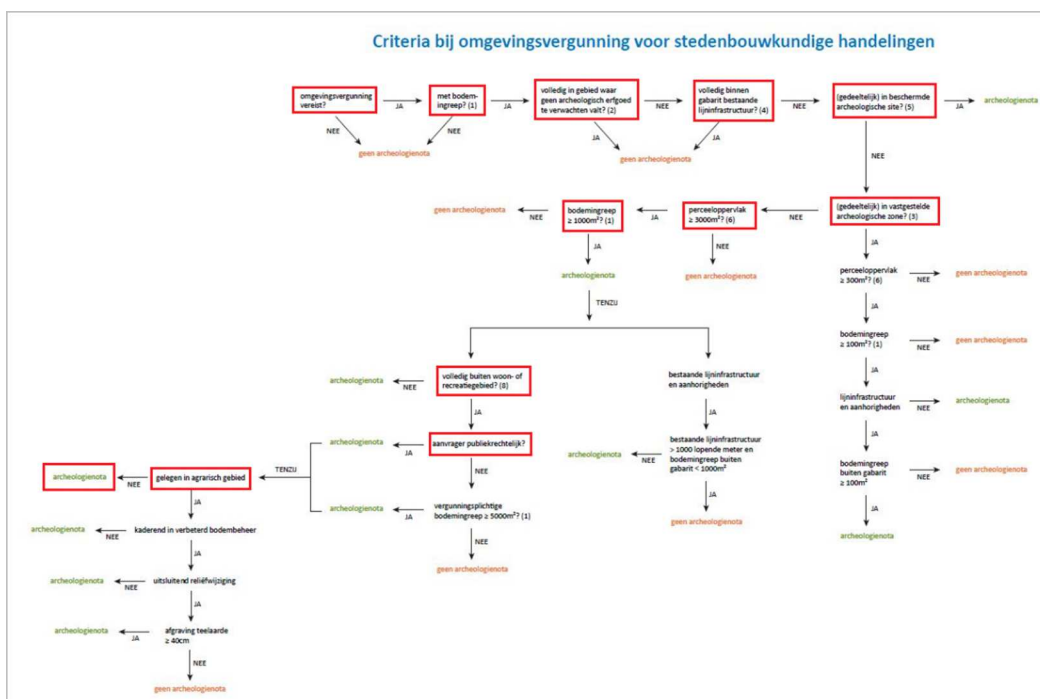
1 INLEIDING

1.1 ALGEMEEN

Bij het aanvragen van een omgevingsvergunning kan het zijn dat het toevoegen van een archeologienota aan de aanvraag verplicht wordt gesteld. De archeologienota wordt geschreven door een erkend archeoloog en bevat de resultaten van een archeologisch vooronderzoek en een advies voor vrijgave of eventueel vervolgonderzoek.

Het toevoegen van een archeologienota aan een omgevingsvergunning is afhankelijk van een aantal criteria:

- De totale oppervlakte van de percelen
- De oppervlakte van de geplande bodemingrepen
- De ruimtelijke bestemming van het terrein
- De ligging van het terrein binnen of buiten een archeologische zone of de site volgens de inventaris

Figuur 1: Criteria bij omgevingsvergunning voor stedenbouwkundige handelingen

1.2 BESCHRIJVING ONDERZOEKSOPDRACHT

Naar aanleiding van een omgevingsvergunning heeft ARCHEBO bvba een archeologienota opgemaakt voor het terrein ter hoogte van Joseph Depauwstraat 11 in Sint-Pieters-Leeuw (Vlaams-Brabant). Binnen het projectgebied zal het bestaande landhuis gerenoveerd worden en uitgebreid worden met een nieuwbouw. Binnen de vernieuwde en nieuwe bebouwing zal een bibliotheek worden ondergebracht. De bebouwing zal bestaan uit een kelderverdieping, een gelijkvloers en twee verdiepingen. Er zullen twee aanvullende werfzones aangelegd worden om de werken uit te voeren en er zullen twee sleuven voor de aansluiting van de riolering aangelegd worden. Het projectgebied is ca. 1 459,87 m² groot.

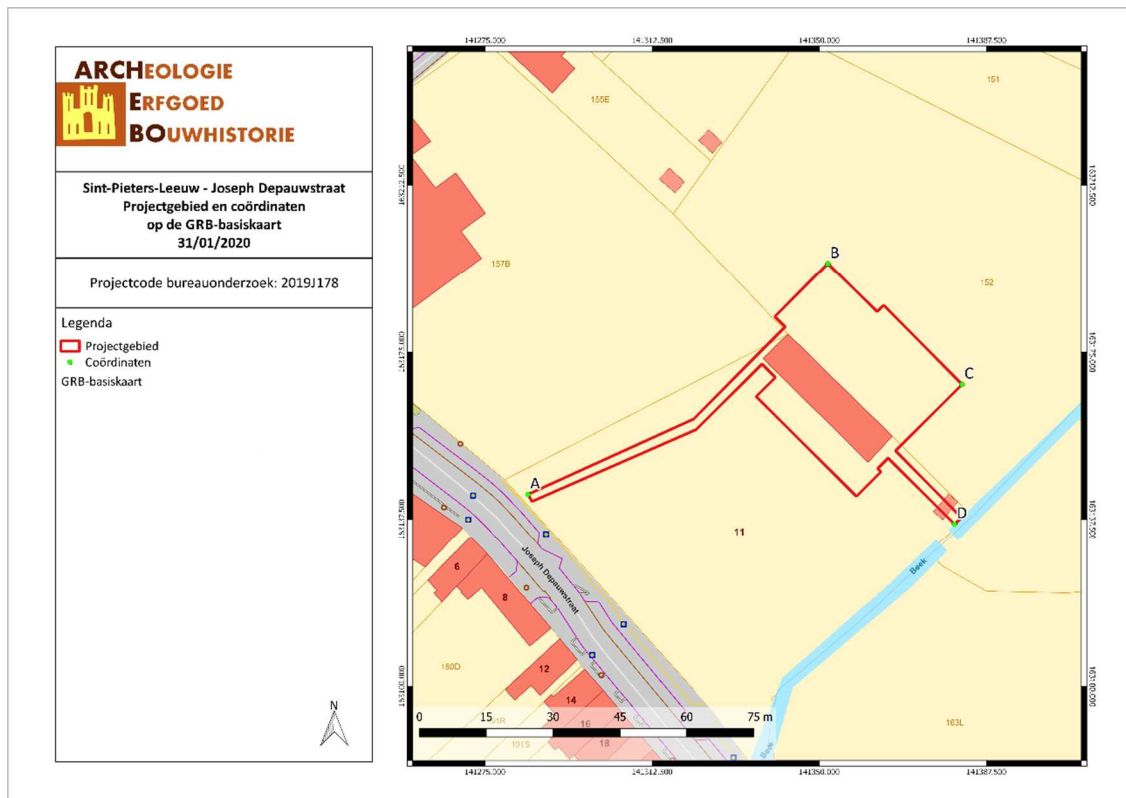
Een archeologienota is evenwel vereist door de gemeente. Het bureauonderzoek werd uitgevoerd in oktober 2019 – maart 2020 onder leiding van erkend archeoloog Jan Claesen. Contactpersoon bij de opdrachtgever was dhr. Nick Pays. In de onderhavige archeologienota worden de locatie van het terrein en de reeds uitgevoerde werken geanalyseerd.

Deze informatie wordt samen met de resultaten van een archeologisch bureauonderzoek bestudeerd. Indien de confrontatie tussen de toekomstige werken en één doorslaggevend aspect uit de beschrijving van de landschappelijke ligging van het onderzochte gebied, de historische beschrijving, of de bespreking van het onderzochte gebied in zijn archeologische kader een van de onderstaande aspecten aantoont is het verantwoordt om een archeologienota met beperkte samenstelling op te stellen.

1. met aantoonbare zekerheid geen archeologisch erfgoed aanwezig is op het onderzochte terrein, of;
2. de toekomstige werken met aantoonbare zekerheid geen verstoring zullen veroorzaken aan het eventueel aanwezige archeologische erfgoed, of;
3. verder onderzoek van het terrein in het kader van de toekomstige werken met aantoonbare zekerheid niet zou leiden tot nuttige kenniswinst.

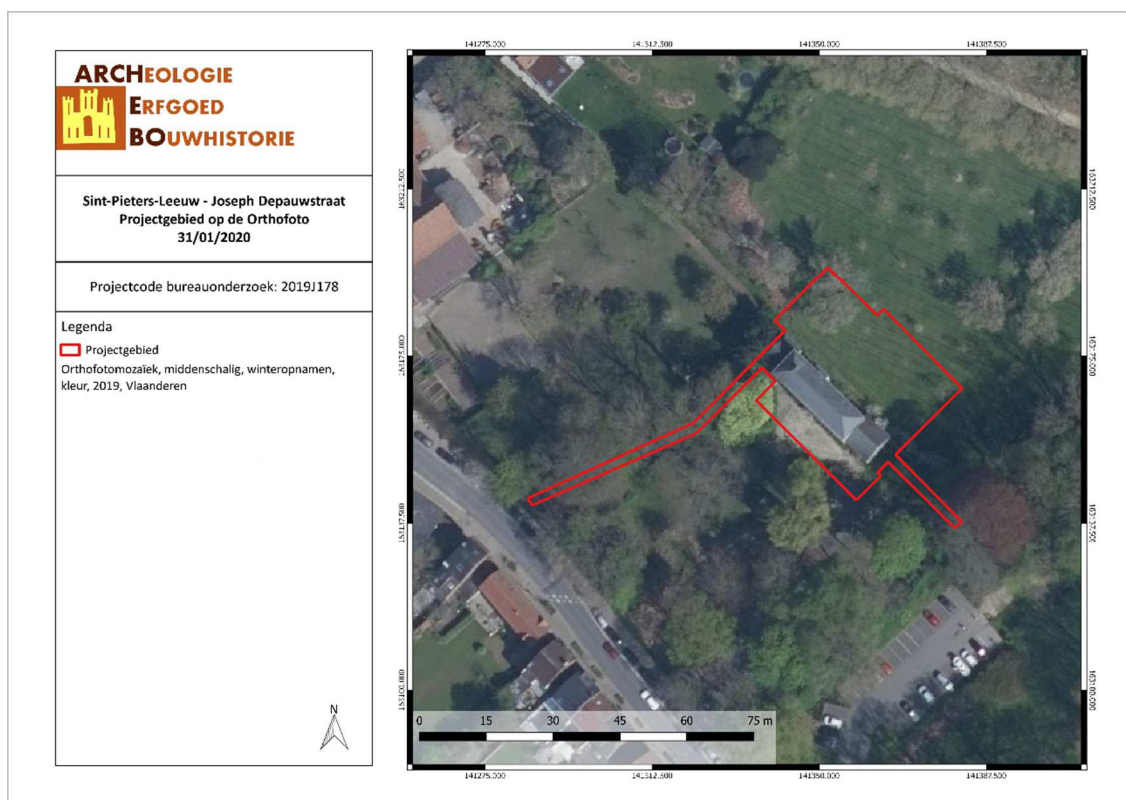
Administratieve fiche			
Naam site:	Sint-Pieters-Leeuw – Joseph Depauwstraat		
Onderzoek:	Archeologienota met beperkte samenstelling		
Ligging:	Vlaams-Brabant, Sint-Pieters-Leeuw, Joseph Depauwstraat 11		
Kadaster:	Sint-Pieters-Leeuw, afdeling 3, sectie I, perceelnummers 152 (deel), 157B (deel), 159C (deel) & 161A		
Coördinaten:	A	X	141284.621
		Y	163143.132
	B	X	141351.928
		Y	163194.909
	C	X	141382.054
		Y	163167.743
	D	X	141380.333
		Y	163136.479
Uitvoerder:	ARCHEBO bvba		
Projectcode bureauonderzoek:	2019J178		
Projectleiding:	Jan Claesen		
Erkenningsnummer projectleiding:	OE/ERK/Archeoloog/2015/00014		
Bewaarplaats archief:	Bij de opdrachtgever		
Grootte projectgebied:	Ca. 1 459,87 m ²		
Uitvoeringsperiode:	Oktober 2019 – maart 2020		
Reden van de ingreep	Renoveren huidige bebouwing, optrekken nieuwbouw, aanleg werfzones en (sleuven voor) riolering		
Wetenschappelijke vraagstelling:	Het doel van deze archeologienota is een archeologische evaluatie van het terrein, de geplande werken en impact op het bodemarchief.		
Termen Thesauri:	Bureauonderzoek, verstoring, renoveren, stedenbouwkundig, parkgebied, bibliotheek, landhuis		

De onderstaande GRB-kadasterkaart en de Orthofoto tonen het projectgebied op de meest recente stadskarten en luchtfoto's.

SIJO/20/01/31/1 - Digitale aanmaak

Figuur 2: Situering van het onderzoeksgebied op de GRB-Kadasterkaart (Geopunt, 2020)

SIJO/20/01/31/2 - Digitale aanmaak

Figuur 3: Situering van het onderzoeksgebied op Orthofoto (Geopunt, 2020)

Het projectgebied ligt aan de Joseph Depauwstraat 11 in Sint-Pieters-Leeuw (Vlaams-Brabant). Binnen het projectgebied staat een landhuis, dat geregistreerd staat als een vastgesteld erfgoedrelict (ID 40626). Het huidige volume werd ingetekend in het kadaster van 1865 en beschreven als “agrandissement, démolition partielle” (uitbreiding, gedeeltelijke sloop). De bouwheer was Joannes Carolus Deviron, een rentenier uit Brussel. Het geheel is deel ommuurd, deels omgeven door een beboomd park, dat aansluit op het Colomadomein.¹ De toegang ter hoogte van de J. Depauwstraat bestaat uit een ijzeren hek met pijlpunten tussen pijlers van blauwe hardsteen met eenvoudig geprofileerde deksteen. Het dubbelhuis is opgetrokken in een neoclassicistische stijl. Het is een ruim gebouw met een licht verhoogde begane grond, zeven traveeën en twee en een halve bouwlaag onder een kunstleien schilddak met de nok parallel aan de straat. Het gebouw is voorzien van een gekasseid terras aan de zuidwestzijde. Het gebouw heeft een kelderverdieping die tot op max. 3,25m diepte de bodem heeft verstoord (gewapende betonplaat 25cm, isolatie pur 10cm, chape 7cm en vloerafwerking 2cm). Waar het gebouw niet onderkelderd is, steunt het op een gewapende betonplaat van 20cm, afgewerkt met 10cm isolatie PUR, 7cm chape en 2cm vloerafwerking. Hier wordt de bodem dus tot op max. 40cm diepte verstoord.

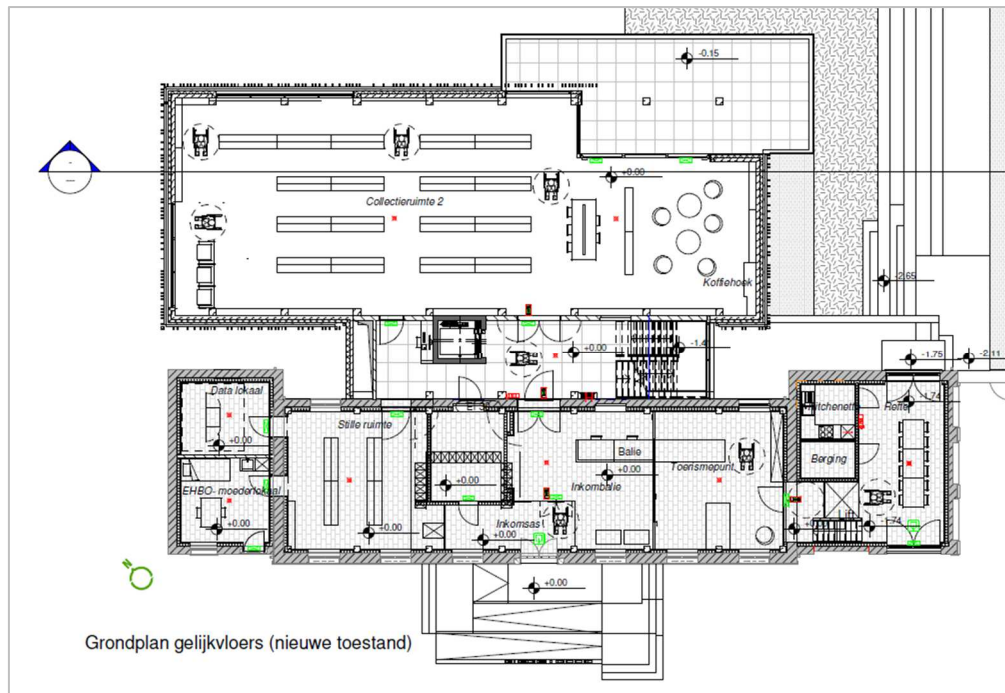
Het gebouw heeft een gecementeerde lijstgevel, die geopend is door eenvoudige rechthoekige vensters in een vlakke gecementeerde omlijsting, steunend op doorgetrokken lekdrempels die het geheel een horizontaal accent geven. De luikduimen zijn bewaard, net zoals het schrijnwerk met houten roeden. Het gebouw heeft ook rondbogige keldervensters. De voordeur is een rechthoekige deur in gecementeerde, neoclassicistische entablementomlijsting. De achtergevel is met schijnvoegen gecementeerd, steunend op een gepikte plint, gedeeltelijk met gesloten uitzicht, gedeeltelijk geopend door eenvoudige rechthoekige vensters die voorzien zijn van lateien en lekdrempels van blauwe hardsteen, met uitzondering van de bovenste verdieping. Later werd een aanbouw opgetrokken met latrines. De lagere aanbousels links en rechts van het hoofdgebouw tellen elk twee traveeën. De zuidoostelijke aanbouw werd vroeger benut als paardenstal en koetshuis. Dit deel wordt nu zowel in de voor- als zijgevel gemarkeerd door een rondboogarcade die deels geopend is door rechthoekige muuropeningen. In de top van de zijpuntgevel bevindt zich een serliana.

Binnen het projectgebied zal het bestaande landhuis gerenoveerd worden en uitgebreid worden met een nieuwbouw. Binnen de vernieuwde en nieuwe bebouwing zal een bibliotheek worden ondergebracht. De bebouwing zal bestaan uit een kelderverdieping, een gelijkvloers en twee verdiepingen. Het bestaand gebouw is voorzien van een kelderverdieping zoals hierboven beschreven. Een deel van deze bestaande kelder zal nog eens 30cm dieper uitgegraven worden (in totaal ca. 3,55m diep). De nieuwbouw zal ook volledig onderkelderd worden. Deze verdieping zal de bodem tot op max. 3,5m diepte verstoren. De vloeropbouw van de nieuwe kelderverdieping zal bestaan uit een gewapende betonplaat van 40cm, 10cm isolatie PUR, 8cm chape en 2cm vloerafwerking. Ter hoogte van de liftkoker zal de bodem nog één extra meter diep verstoord worden. De vergunning (en dus ook archeologienota) hebben enkel betrekking tot het gebouw. De omgevingsaanleg (verhardingen e.d.) zitten niet omvat in dit dossier.

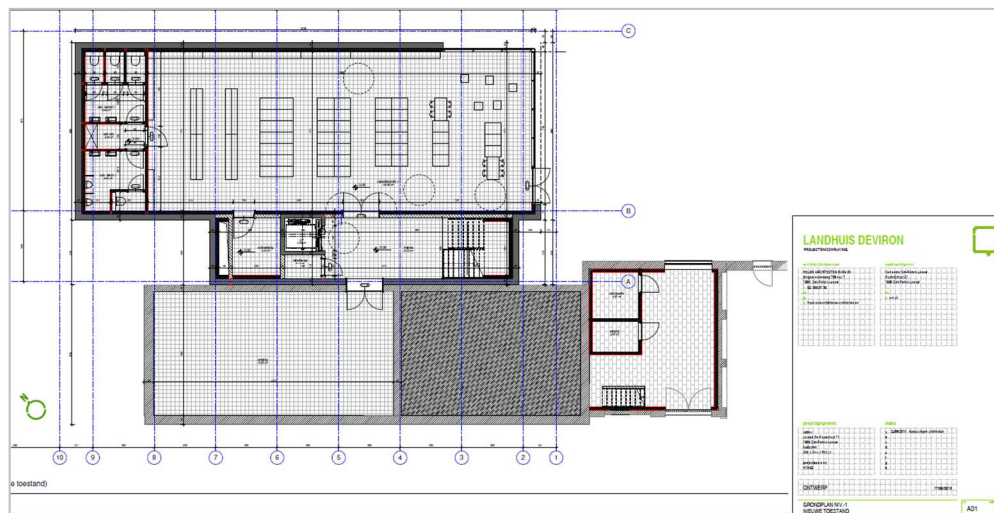
Het huidig maaiveld ligt tussen -0.36 TAW en -2.59 TAW. Ter hoogte van het nieuwe gebouw zal het maaiveld tot op -3.69 TAW afgegraven worden. Achter het gebouw zal een aanvullende werfzone ingericht worden voor de werken (o.m. graafwerken). Deze werfzone wordt achter weer aangevuld en genivelleerd volgens het omgevingsontwerp (niet inbegrepen in de vergunning en dus ook niet in de archeologienota). Vóór het gebouw zal een tweede aanvullende werfzone aangelegd worden. Hier zal de bestaande verharding verwijderd worden. Extra graafwerken of de aanleg van een nieuwe verharding zullen niet uitgevoerd worden. Tenslotte zullen twee sleuven gegraven worden voor de aansluiting van de riolering. Na

¹ “Park van het Kasteel Coloma | Inventaris Onroerend Erfgoed”, geraadpleegd 30 oktober 2020, <https://inventaris.onroerenderfgoed.be/erfgoedobjecten/134771>.

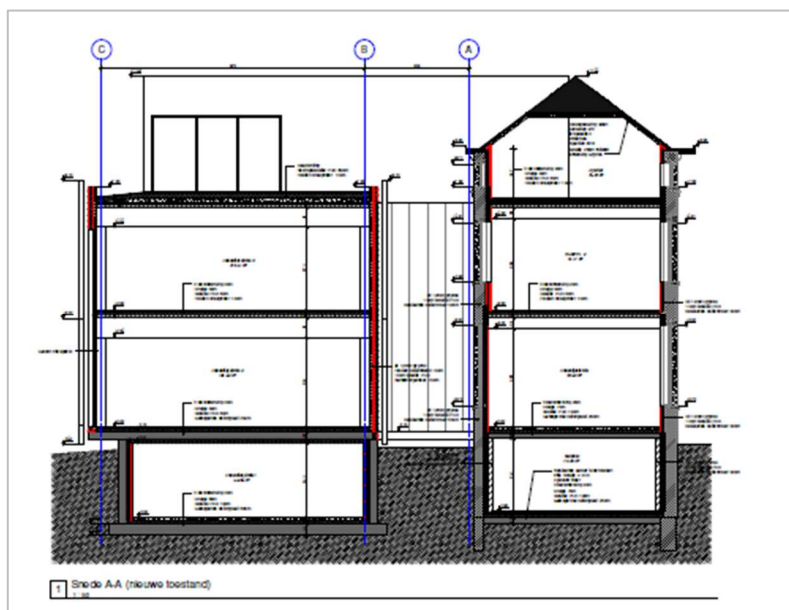
het plaatsen van de riolering zullen deze sleuven opnieuw aangevuld en genivelleerd worden. Het projectgebied is ca. 1 459,87 m² groot.

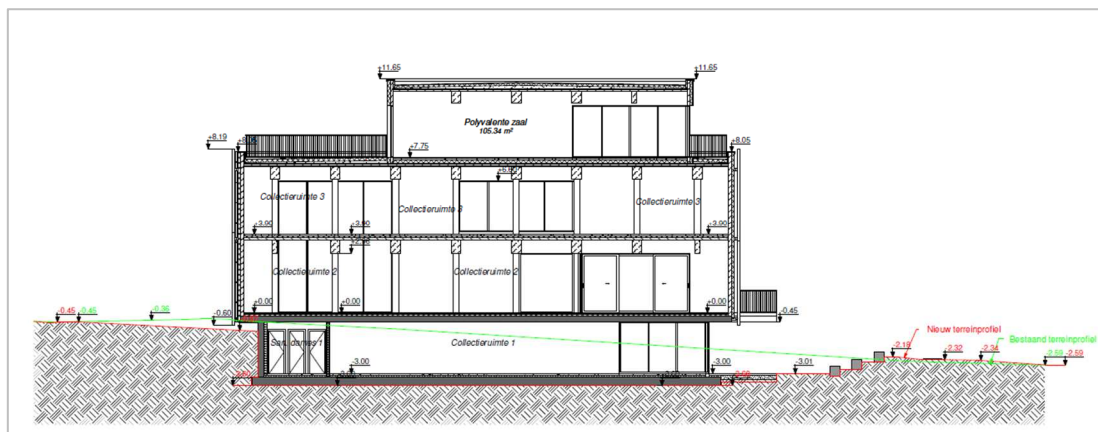
Figuur 4: Gelijkvloers (Helon Architecten BVBA BV, 2019)

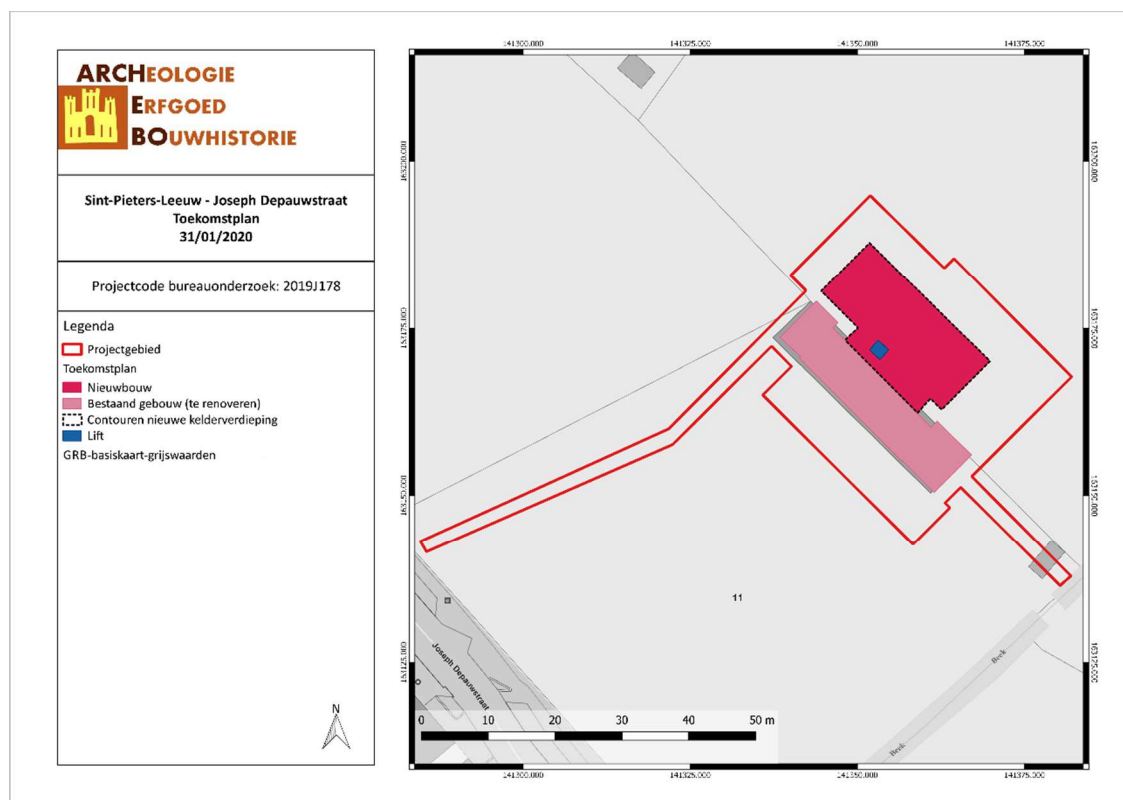
Figuur 5: Kelderverdieping (Helon Architecten BVBA BV, 2019)

Figuur 6: Doorsnede bestaand en nieuw gebouw (Helon Architecten BVBA BV, 2019)

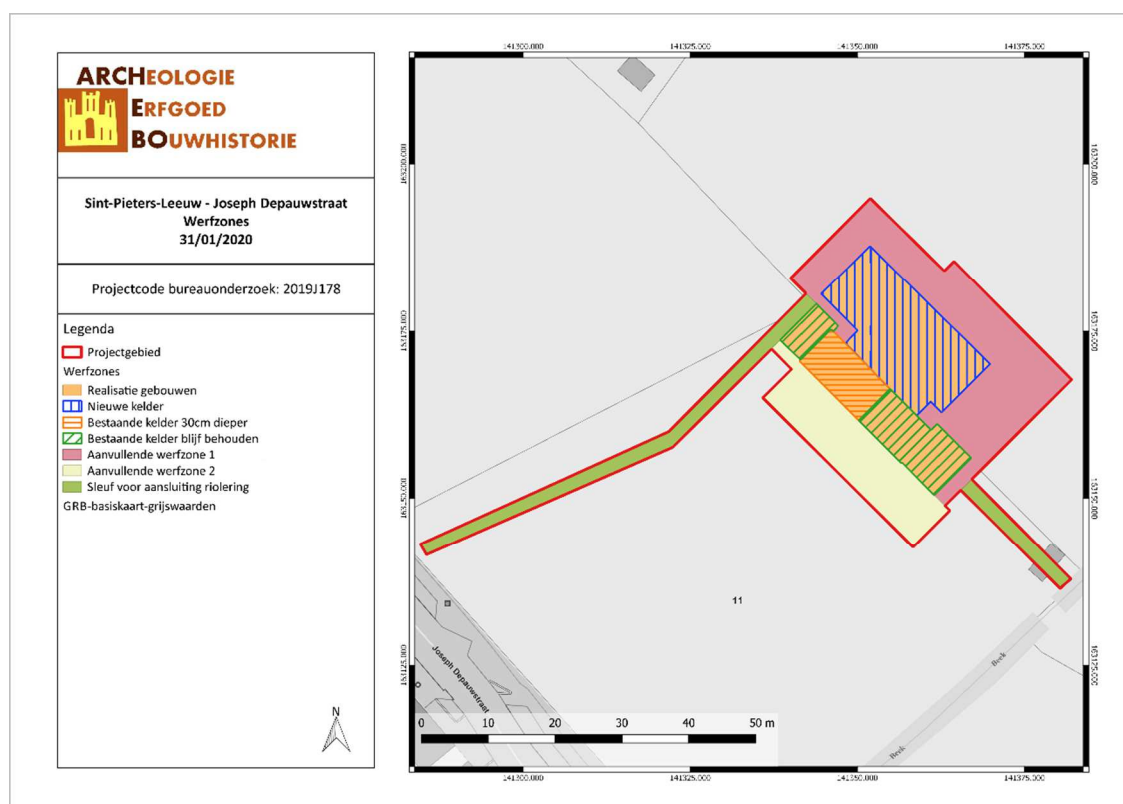

Figuur 7: Doorsnede gebouw en terreinprofiel (Helon Architecten BVBA BV, 2019)

SIJO/20/01/31/3 - Digitale aanmaak

Figuur 8: Toekomstplan (ARCHEBO bvba, 2020)

SIJO/20/01/31/4 - Digitale aanmaak

Figuur 9: Werfzones (ARCHEBO bvba, 2020)

Randvoorwaarden

Er dienen geen randvoorwaarden worden opgenomen.

1.3 ONDERZOEKSOPDRACHT

Tijdens het bureauonderzoek dienen de onderstaande vragen beantwoord te worden:

1. *Wat zijn de gekende archeologische en historische gegevens?*
2. *Welke archeologische structuren of constructies kunnen ter hoogte van het onderzoeksgebied verwacht worden op basis van een analyse van het historische kaart- en bronnenmateriaal?*
3. *In welke mate en in welke zones kan er een recente verstoring verwacht worden van archeologisch erfgoed?*

1.4 WERKWIJZE EN STRATEGIE

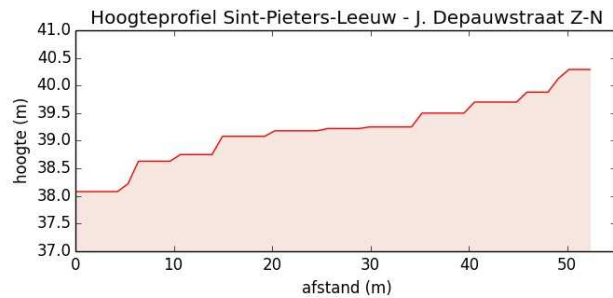
In het bureauonderzoek wordt een overzicht gegeven van de beschikbare kennis inzake historie, erfgoed en archeologie met betrekking tot de onderzoekslocatie en omgeving. Deze informatie vormt de basis voor de archeologische verwachting van het onderzoeksgebied. De Centrale Archeologische Inventaris (CAI) werd gebruikt als uitgangspunt voor de bestudering van archeologische waarden in de omgeving van het plangebied. De gebruikte kaarten werden in georeferenciede vorm gebruikt in het programma QGIS.

2 BUREAUONDERZOEK

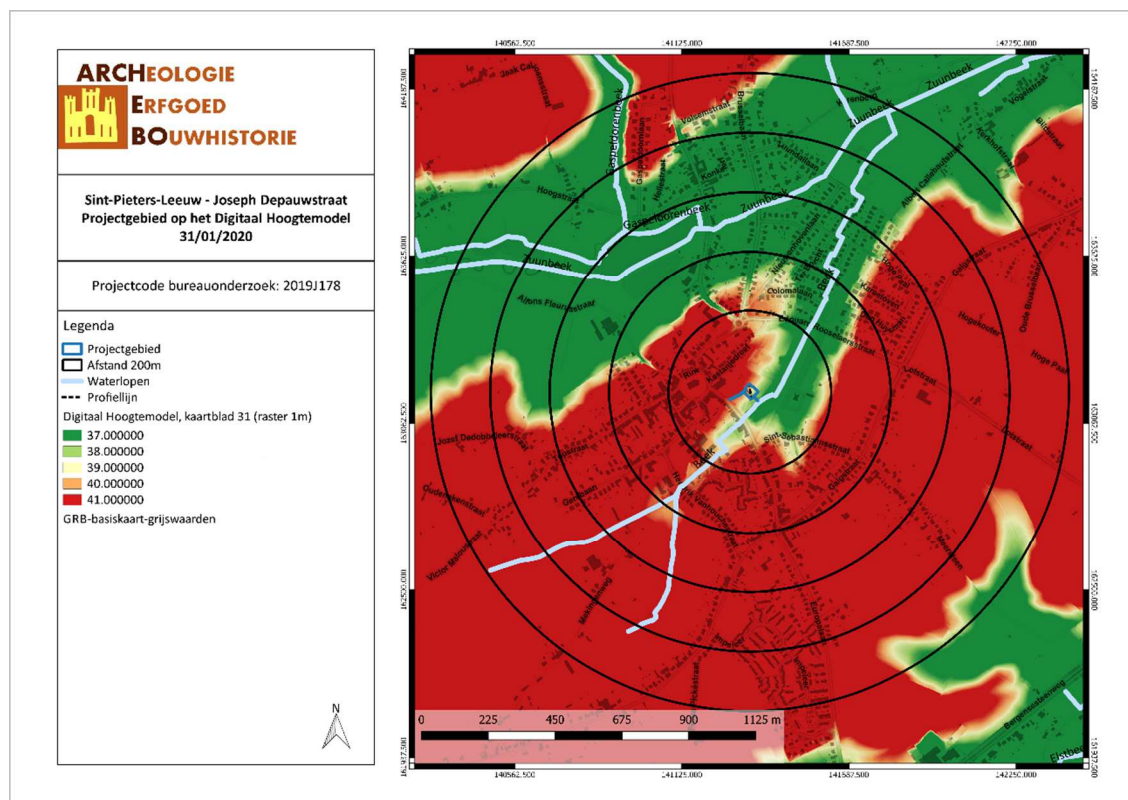
Het bureauonderzoek blijft beperkt tot het beschrijven van de ontwikkeling en de minimale impact die deze heeft op het eventueel aanwezige archeologische erfgoed. De landschappelijke context en een uitgebreide beschrijving van de archeologische en historische context worden niet opgenomen in de bureaustudie.

2.1 LANDSCHAPPELIJKE & BODEMKUNDIGE SITUERING

Het projectgebied is gelokaliseerd in de gemeente Sint-Pieters-Leeuw (Vlaams-Brabant). Volgens de Traditionele Landschappenkaart ligt het projectgebied in 'Zandleem- en leemstreek'. Het terrein zelf bevindt zich volgens het Digitaal Hoogtemodel tussen ca. 38,1 en 40,2 m boven de zeespiegel.

Figuur 10: Hoogteprofiel van het projectgebied (Geopunt, 2020)

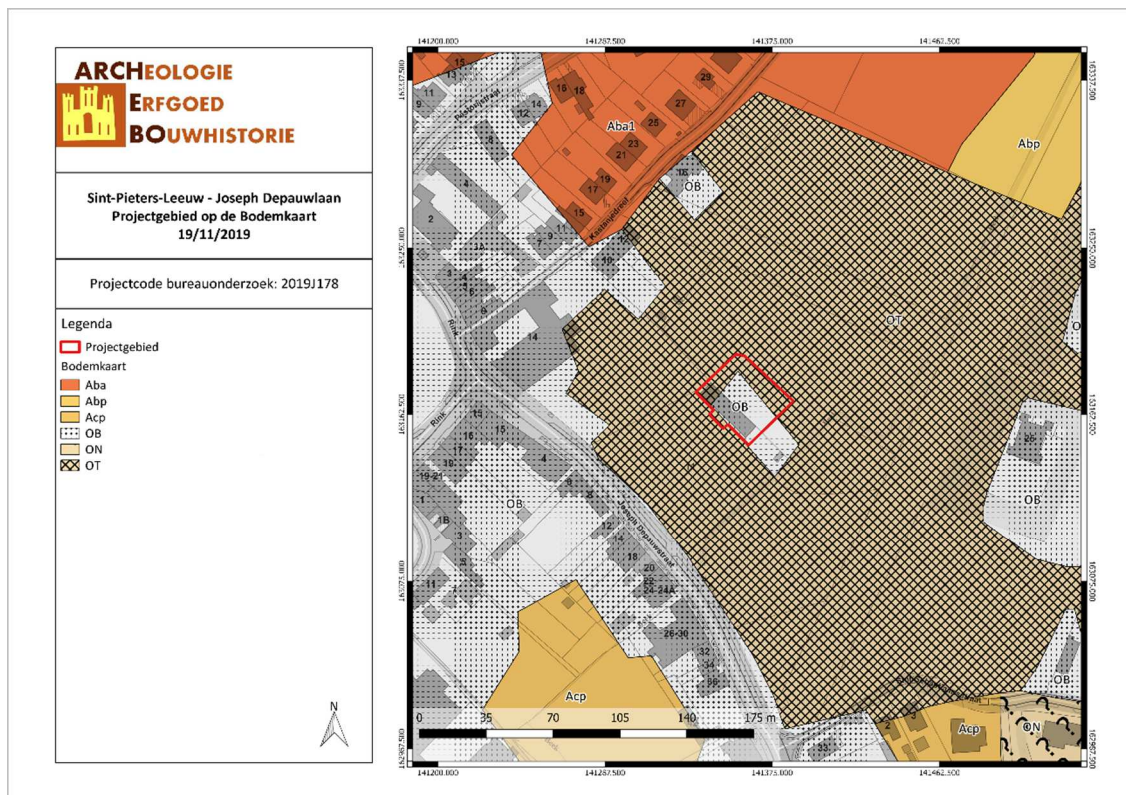
SIJO/20/01/31/5 - Digitale aanmaak

Figuur 11: Situering van het onderzoeksgebied en hoogteprofiellijn op het Digitaal Hoogtemodel (Geopunt, 2020)

Op de Bodemkaart van Vlaanderen wordt het projectgebied gekarteerd als OB en OT. OT staat voor 'vergraven terrein' en OB voor 'bebouwde zone'.²

In de omgeving van het projectgebied wordt de bodem gekarteerd als:

- Abp: niet gleyige gronden op leem zonder profielontwikkeling
- Acp: zwak gleyige gronden op leem zonder profielontwikkeling. Zowel Abp- als Acp-bodems zijn colluviale leemgronden
- Aba1: niet gleyige leemgronden met textuur B horizont en een dunne A horizont (dunner dan 40cm)
- ON: opgehoogd terrein³

SIJO/20/01/31/6 - Digitale aanmaak

Figuur 12: Situering van het onderzoeksgebied op de bodemkaart (DOV, 2020)

² E Van Ranst en C Sys, *Eenduidige legende voor de digitale bodemkaart van Vlaanderen (Schaal 1 : 20 000)* (Gent: Laboratorium voor Bodemkunde, 2000), 18.

³ Van Ranst en Sys, 110, 168.

2.2 ARCHEOLOGISCHE EN ERFGOEDKUNDIGE DATA

Voor de archeologische en erfgoedkundige data werd gebruik gemaakt van de cartografische gegevens van zowel de Centrale Archeologische Inventaris (CAI) als de Inventaris van Onroerend Erfgoed (IOE).

Binnen het projectgebied bevindt zich één erfgoedobject (een vastgesteld relict). Het betreft het landhuis dat reeds besproken werd in hoofdstuk 1.2 Beschrijving onderzoeksopdracht.⁴ Daarnaast kruist het projectgebied met het Park van het Kasteel Coloma.⁵

De CAI toont enkele vondsten in de omgeving binnen een straal van 1km aan:

CAI-Locatie	Beschrijving	Datering
6126	Kasteel Coloma	Middeleeuwen
1910	Sint-Pieters-en Pauluskerk	Middeleeuwen
6427	Watermolen/Leprozerie	Middeleeuwen
6125	Sint-Gorikskapel	Nieuwe Tijd
223119	Brug	Romeinse Tijd

Ca. 50 à 100m ten oosten van het projectgebied staat het Kasteel van Coloma, met omliggend park (CAI 6125). Het 16de-eeuws waterkasteel is een typisch voorbeeld in de kasteelbouw van de overgang van versterkte kastelen uit de 15de eeuw naar buitenverblijven of *plaisantie* van de 17de eeuw.

Ca. 150m ten westen van het projectgebied staat de Sint-Pieters- en Pauluskerk (CAI 6126). In de Volle Middeleeuwen bevond zich binnen deze locatie reeds een kerk met omliggend kerkhof. Tijdens een archeologische opgraving werden drie verschillende soorten muren, vloerniveaus, vijf intacte skeletten (met de aflijning van de grafkisten), een knekelput en een crypte uit de Late Middeleeuwen aangetroffen. De crypte bestond uit een overwelfde bakstenen grafkelder waarin de resten van de familie Roose, oud Heren van Sint-Pieters-Leeuw zouden hebben gelegen. De fragmenten van de muren werden als volgt beschreven: de oudste muur was volledig uit afgewerkte beige kalkzandsteenblokken gemaakt, samengehouden met gele zandmortel, de tweede muur was gelijkaardig opgetrokken, maar was bedekt met witte kalkmortel en de derde muur bestaat uit afwisselende lagen van natuur- en baksteenbrokken. De oudste muur wordt gedateerd in de 13de-15de eeuw. Daarnaast werden er ook drie mogelijke restanten van oudere vloerniveaus gevonden.

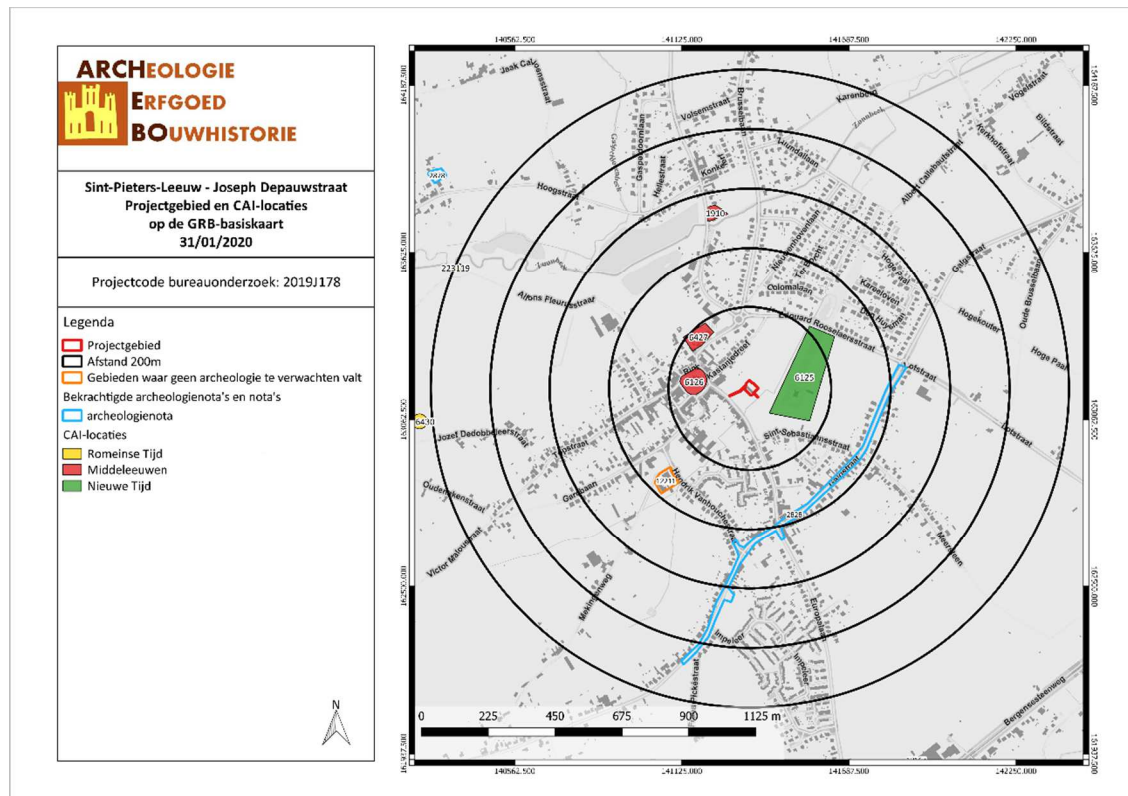
Zo'n 200m ten noordwesten van het projectgebied heeft de Laatmiddeleeuwse Sint-Gorikskapel gestaan (CAI 6427). In 1929 werden er tijdens werken aan de Rink, kort bij de Broekstraat, een grote hoeveelheid geraamten gevonden. Deze zijn vermoedelijk resten van het Sint-Gorikskerkhof.

Ca. 575m ten noorden van het projectgebied heeft in de Volle Middeleeuwen een leprozerie gestaan en in de Late Middeleeuwen een watermolen (CAI 1910).

Tenslotte is tijdens een archeologische opgraving een structuur uit de Romeinse Tijd gevonden (CAI 223119). Deze structuur bestaat uit 4 gelijkaardige paalsporen (brugconstructie). In de sporen werden 6 fragmenten bouwceramiek (tegula), metaalslakken, de kop van een ijzeren nagel, 2 fragmenten natuursteen en een fragment glas gevonden. Daarnaast werden ook een drietal scherven uit de Vroege Middeleeuwen en oeverbesnoeiing uit de Volle Middeleeuwen (aangepunte paaltjes in wilgenhout, C14 datering: 11de-12de eeuw) gevonden.

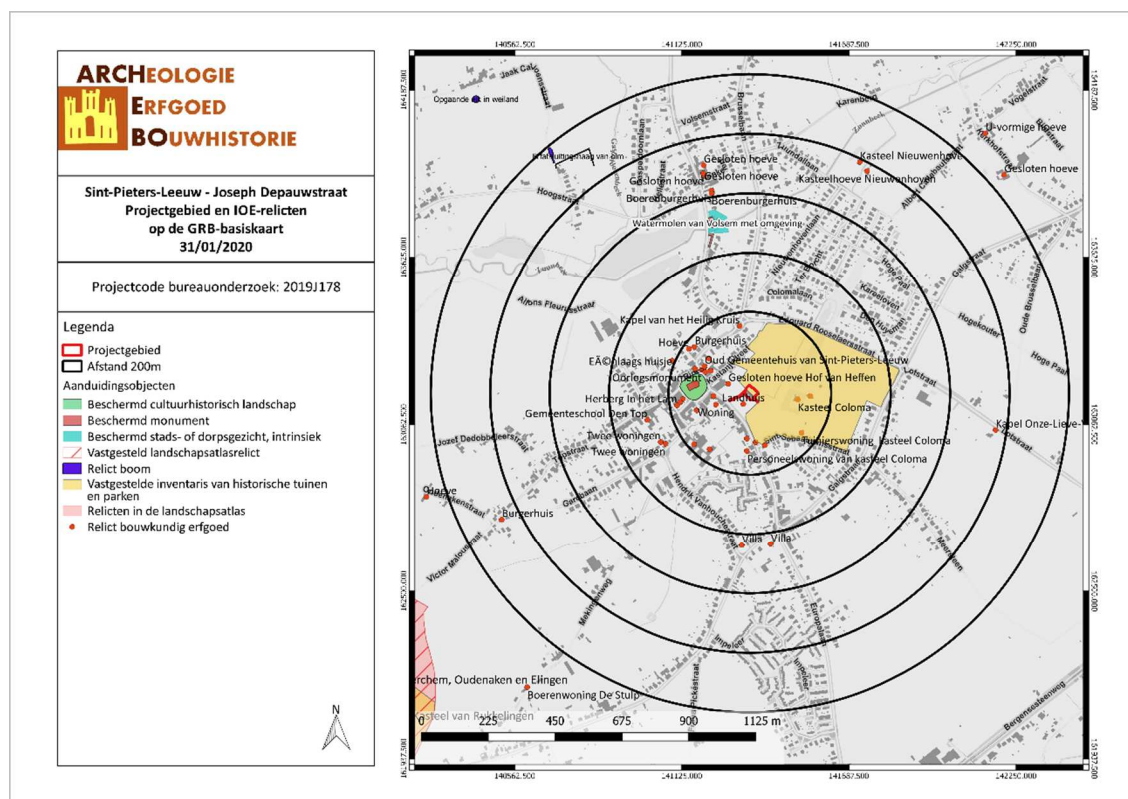
⁴ "Landhuis | Inventaris Onroerend Erfgoed", geraadpleegd 30 oktober 2020, <https://inventaris.onroenderfgoed.be/erfgoedobjecten/40626>.

⁵ "Park van het Kasteel Coloma | Inventaris Onroerend Erfgoed".

SIJO/20/01/31/7 - Digitale aanmaak

Figuur 13: Situering van het projectgebied en de archeologische data op de basiskaart (CAI, 2020)

SIJO/20/01/31/8 - Digitale aanmaak

Figuur 14: Situering van het projectgebied en de erfgoedkundige data op de basiskaart (IOE, 2020)

In april 2017 heeft ARCHEBO bvba een archeologienota opgesteld voor een projectgebied ter hoogte van de Galgstraat in Sint-Pieters-Leeuw (ID 2828). De archeologienota werd geschreven n.a.v. de heraanleg van de wegenis. De werken houden enkel de vernieuwing van de bovenbouw in, de bestaande riolering blijft behouden. Daarnaast zal ter hoogte van de Pepingensesteenweg een parking van 580m² aangelegd worden. Door de te geringe oppervlakte van de parking en de lange, smalle oppervlakte van de wegenis heeft ARCHEBO bvba besloten geen verder onderzoek op te leggen.⁶

In 2020 heeft Studiebureau Archeologie bvba een archeologienota geschreven voor een projectgebied aan de Mekingenweg in Sint-Pieters-Leeuw (ID 12211). De archeologienota werd opgesteld n.a.v. de sloop van een schoolgebouw, het leggen van nieuwe nutsleidingen en de bouw van een nieuw gebouw. Het nieuwe gebouw zal grotendeels op reeds verstoorde bodem opgetrokken worden. Indien er nog onverstoorde zones aanwezig zouden zijn, zullen deze beperkt zijn in omvang en versnipperd en verspreid zijn. Daarnaast blijkt uit de resultaten van het bureauonderzoek dat er een zeer lage aanwezigheidsverwachting is voor archeologische waarden door aanwezigheid de natte leemgronden. Door deze lage aanwezigheidskans, de hoge verstoringsgraad van het bodemarchief, de beperkte oppervlakte van de geplande gebouwen en de inplanting van deze gebouwen in grotendeels verstoorde zones heeft Studiebureau Archeologie bvba geen verder onderzoek geadviseerd. Het potentieel op kennis- en datawinst wordt zeer laag tot nihil ingeschat.⁷

2.3 BEKNOPT HISTORISCHE BESCHRIJVING

Sint-Pieters-Leeuw, eerst gekend als Leeuw, wordt voor het eerst vermeld in de schenkingsakte van het altaar van Leeuw aan de abdij van Kamerijk als Levves (1079). Andere varianten van de plaatsnaam zijn Leuues (1109 en 1218), Leuue (± 1125 en 1179), Lewe (± 1125, 1175 en 1180), Leuiensis (1137), Leiuues (1138 en 1141), Leue (1173 en 1175), Leuua (1179), Lewes (1216, 1217, 1219, 1222 en 1224), Leues (1218) en tenslotte Liue (1219). De naam Leeuw zou afgeleid zijn van het Germaanse woord Hlaiw, wat '(graf)heuvel' betekent.

Over de vroege geschiedenis van Sint-Pieters-Leeuw is weinig geweten door het gebrek aan archeologische vondsten. Vermoedelijk lag de huidige gemeente te afgelegen om in aanmerking te komen voor ontginning tijdens de Gallo-Romeinse Periode.

Vermoedelijk vestigden Franken zich binnen het grondgebied van Sint-Pieters-Leeuw in de loop van de zesde eeuw. Leeuw-dorp lag op een heuvel aan de voornaamste overgang van de Zuunbeek met aan de overkant Volsem. Het dorp lag aan belangrijke verbindingswegen met o.m. Halle en Brussel.

Aan het begin van de 9de eeuw, in de Karolingische periode, vormde Sint-Pieters-Leeuw de kern van het grote allodium "Lewa". In de periode 785-819 werd het allodium aan het Sint-Pieterskapittel van Deutz (nabij Keulen) geschonken door de Brabantse edelvrouw Angela. Doordat Lewa eigendom werd van het Sint-Pieterskapittel werd 'Sint-Pieters-' toegevoegd aan de plaatsnaam.

Voor 1000 was Leeuw reeds een goed georganiseerd domein met een hoofdplaats en minsten negen wijken. In 1137 werd Leeuw geschonken aan de abdij van het H. Graf te Kamerijk. In de 12de eeuw verloor Keulen haar macht in Leeuw en werd de hertog van Brabant heer en meester. Hendrik II, hertog van Brabant van 1235 tot 1248, verdeelde het domein in twee delen. Het deel ten oosten van de Zenne bleef onder het hertogelijk bewind, het deel ten westen, waaronder de heerlijkheid Leeuw werd een deel van het Land van Gaasbeek (vanaf 1236). In 1687 werd de heerlijkheid van Gaasbeek in verschillende delen

⁶ Jan Claesen e.a., "Programma van Maatregelen Sint-Pieters-Leeuw - Galgstraat", Archeologienota - Programma van Maatregelen (Kortenaken: ARCHEBO bvba, april 2017), 3-4.

⁷ Ward Decramer en Vanessa Vander Ginst, "Archeologienota: De uitbreiding van de kleuterschool te Sint-Pieters-Leeuw", Archeologienota - Verslag van Resultaten (Tienen: Studiebureau Archeologie bvba, 2020), 36.

opgedeeld en verkocht om vervolgens door huwelijken en/of erfenissen in het bezit van belangrijke edellieden en hovelingen te komen. In 1690 werd de heerlijkheid verheven tot een baronie. In deze periode splitsen Vlezenbeek, Sint-Laureins-Berchem, Oudenaken en Elingen zich af van Sint-Pieters-Leeuw.

In de Franse Periode lag het dorp in het Dijledepartement, in 1815 maakte het deel uit van de provincie Zuid-Brabant, in 1831 van de provincie Brabant en sinds 1995 van de provincie Vlaams-Brabant. Na de gemeentefusies van 1977 bestaat de gemeente Sint-Pieters-Leeuw uit de deelgemeenten Sint-Pieters-Leeuw, Oudenaken, Sint-Laureins-Berchem, Ruisbroek en Vlezenbeek.

Tot aan de Tweede Wereldoorlog bleef Sint-Pieters-Leeuw een traditionele landbouwstreek. Na WO II maakte de akkerbouw plaats voor veeteelt, akkers werden weiland en de graanteelt werd vervangen door veevoedergewassen. Daarnaast vond er ook een verschuiving naar tuinbouw plaats. De laatste decennia is Sint-Pieters-Leeuw echter meer gekend als een “groene” woonzone voor pendelaars naar het aangrenzende Brussel. In de jaren 1960 ontstonden er dan ook tal van nieuwe woonwijken binnen het grondgebied van de gemeente.⁸

De eerste bebouwing binnen het projectgebied verschijnt op de Atlas der Buurtwegen (ca. 1840). Het gaat om het landhuis. Ten noordwesten van het landhuis loopt een voetweg (*Sentier n° 120*). De Vandermaelenkaart en de Popp-kaart tonen dezelfde situatie. Het huidige volume werd ingetekend in het kadaster van 1865 en beschreven als “agrandissement, démolition partielle” (uitbreiding, gedeeltelijke sloop).⁹ Tussen 1939 en 1969 verdwijnt de voetweg die achter het landhuis liep. Het terrein rond het landhuis wordt op alle topografische kaart van de 19de en 20ste eeuw gekarteerd als loofbos.

SIJO/20/01/31/9 - Digitale aanmaak

Figuur 15: Detail uit de Atlas der Buurtwegen met aanduiding van het projectgebied (Geopunt, 2020)

⁸ “Sint-Pieters-Leeuw (ID 14302) | Inventaris Onroerend Erfgoed”, geraadpleegd 30 oktober 2020, <https://inventaris.onroerenderfgoed.be/themas/14302>; “Geschiedenis | Sint Pieters Leeuw”, geraadpleegd 30 oktober 2020, <https://www.sint-pieters-leeuw.be/over-leeuw/algemene-informatie/geschiedenis>.

⁹ “Landhuis | Inventaris Onroerend Erfgoed”.

SJO/20/01/31/10 - Digitale aanmaak

Figuur 16: Situering van het projectgebied op de Topografische kaart van 1969 (Cartesius, 2020)

2.4 DATERING EN SITUERING VAN HET ONDERZOCHE GEBIED

Het projectgebied ligt aan de Joseph Depauwstraat 11 in Sint-Pieters-Leeuw (Vlaams-Brabant). De archeologienota werd opgesteld voor de renovatie en uitbreiding van het bestaande landhuis, dat zal dienst doen als bibliotheek.

De eerste bebouwing binnen het projectgebied verschijnt op de kaart van de Atlas der Buurtwegen. Het huidige volume werd ingetekend in het kadaster van 1865 en beschreven als “agrandissement, démolition partielle” (uitbreiding, gedeeltelijke sloop). Sindsdien is de bebouwing ongewijzigd gebleven (in volume).

De CAI toont binnen een straal van 1km verschillende vondsten. Het betreft het 16de-eeuws Kasteel van Coloma met omliggend park (CAI 6125), de Sint-Pieters- en Pauluskerk uit de Volle Middeleeuwen (CAI 6126), de Laatmiddeleeuwse Sint-Gorikskapel en resten van het Sint-Gorikskerkhof (CAI 6427), een leprozerie uit de Volle Middeleeuwen een watermolen uit de Late Middeleeuwen (CAI 1910) en een brugstructuur, 6 fragmenten bouwceramiek (tegula), metaalslakken, de kop van een ijzeren nagel, 2 fragmenten natuursteen en een fragment glas uit de Romeinse Tijd, een drietal scherven uit de Vroege Middeleeuwen en oeverbesnoeiing uit de Volle Middeleeuwen (CAI 223119).

3 ARCHEOLOGISCH VOORONDERZOEK ZONDER INGREEP IN DE BODEM

3.1 CONTROLEBORINGEN¹⁰

3.1.1 *Motivatatie en technieken*

Indien onvoldoende bronnen beschikbaar zijn of deze bronnen onvoldoende informatie opleveren, wordt een visuele terreininspectie uitgevoerd, zowel met het oog op het bepalen van de verdere onderzoeksstrategie als voor het registreren van relevante archeologische en landschappelijke indicatoren.

De controleboringen worden uitgevoerd om:

1. de dikte van de bouwvoor te bepalen;
2. de diepte te bepalen tot waar en hoe diep de verstoringen gaan die op basis van het bureauonderzoek verwacht worden.¹¹

In het kader van deze twee vragen werden 8 manuele boringen gezet met een Edelman-boor van 7cm diameter. De controleboringen werden uitgevoerd door dhr. Wim Alaerts (De Vijfde bvba) op 13 november 2019, 14 december 2019 en 29 januari 2020. De boringen werden geplaatst, met een zo optimale spreiding over het gehele terrein, om een zo optimaal beeld te vormen van de bodemopbouw en een voldoende gefundeerde uitspraak te kunnen doen over eventuele verstoringen die verwacht worden.

3.1.2 *Landschappelijke en bodemkundige situering*

Voor een uitgebreide beschrijving van de verschillende boringen verwijzen we naar het verslag van dhr. Wim Alaerts. Dit verslag zal als bijlage toegevoegd worden aan de archeologienota.

Boringen B1, B2, B4, B5, B6 en B7 (boringen 13/11/2019 en 14/12/2019)

- Profiel: Aa en/of Ap op C
- Antropogeen en/of vergraven deklaag op moederbodem, in overeenstemming met de bodemkartering. Alleen bij boring B5 (14/12/'19) wordt een vergraven rest van een B-horizont aangetroffen.

Boringen B3 en B4(2) (boringen 29/01/2020)

- Profiel: Aa en/of Ap op C
- Bodemopbouw volledig verstoord, antropogeen en/of vergraven deklaag op moederbodem. In overeenstemming met bodemkartering.

3.1.3 *Conclusie*

Onder een recente antropogene toplaag, lokaal tot >1m dikte, zien we geen (resterende) sporen van een natuurlijke gelaagdheid of bodemhorizonten (bodemontwikkeling) en treffen we meteen de eolische loess. In het lagergelegen noordelijke deel van het onderzoeksterrein (ten noordoosten van het gebouw, in de weide) wordt een zwaardere, vochtige bodem aangetroffen, in het hogergelegen zuidwesten (ten

¹⁰ Wim Alaerts, "Verslag landschappelijk bodemonderzoek Joseph Depauwstraat Sint-Pieters-Leeuw", Verslag (Lummen: De Vijfde bvba, 24 februari 2020).

¹¹ Agentschap Onroerend Erfgoed, "Code van Goede Praktijk voor de Uitvoering van en Rapportering over Archeologisch Vooronderzoek en Archeologische Opgravingen en het Gebruik van Metaaldetectoren, versie 2.0" (Agentschap Onroerend Erfgoed, januari 2017), 48.

zuidwesten van het gebouw, in de parktuin) een drogere, meer siltige bodem. Een natuurlijke, historische bodem is niet meer aanwezig, verstoord en/of afgegraven.

4 RESULTATEN BUREAUONDERZOEK

4.1 BEANTWOORDING ONDERZOEKSVRAGEN

Het doel van dit bureauonderzoek was een archeologische evaluatie van het terrein. Hierbij kunnen volgende onderzoeksvragen beantwoord worden:

1. *Wat zijn de gekende archeologische en historische gegevens?*

Historische gegevens werden door middel van bronnenonderzoek en cartografisch onderzoek verworven. Cartografisch onderzoek heeft aangetoond dat er in het projectgebied bebouwing aanwezig was vanaf ca. 1840 tot nu. De eerste bebouwing verschijnt op de Atlas der Buurtwegen en het volume van het gebouw wordt finaal gewijzigd in 1865.

2. *Welke archeologische structuren of constructies kunnen ter hoogte van het onderzoeksgebied verwacht worden op basis van een analyse van het historische kaart- en bronnenmateriaal?*

Op basis van de cartografische en historische bronnen kunnen geen voorspellingen gegeven worden voor de te verwachte structuren of constructies op het projectgebied.

3. *In welke mate en in welke zones kan er een recente verstoring verwacht worden van archeologisch erfgoed?*

Ter hoogte van het landhuis is de bodem verstoord tot op 3,25m diepte. Toekomstige verstoringen zullen bestaan uit het verdiepen van een deel van de bestaande kelder (ca. 30cm), het afgraven van de grond ter hoogte van de nieuwbouw en het aanleggen van werfzones en sleuven voor de riolering.

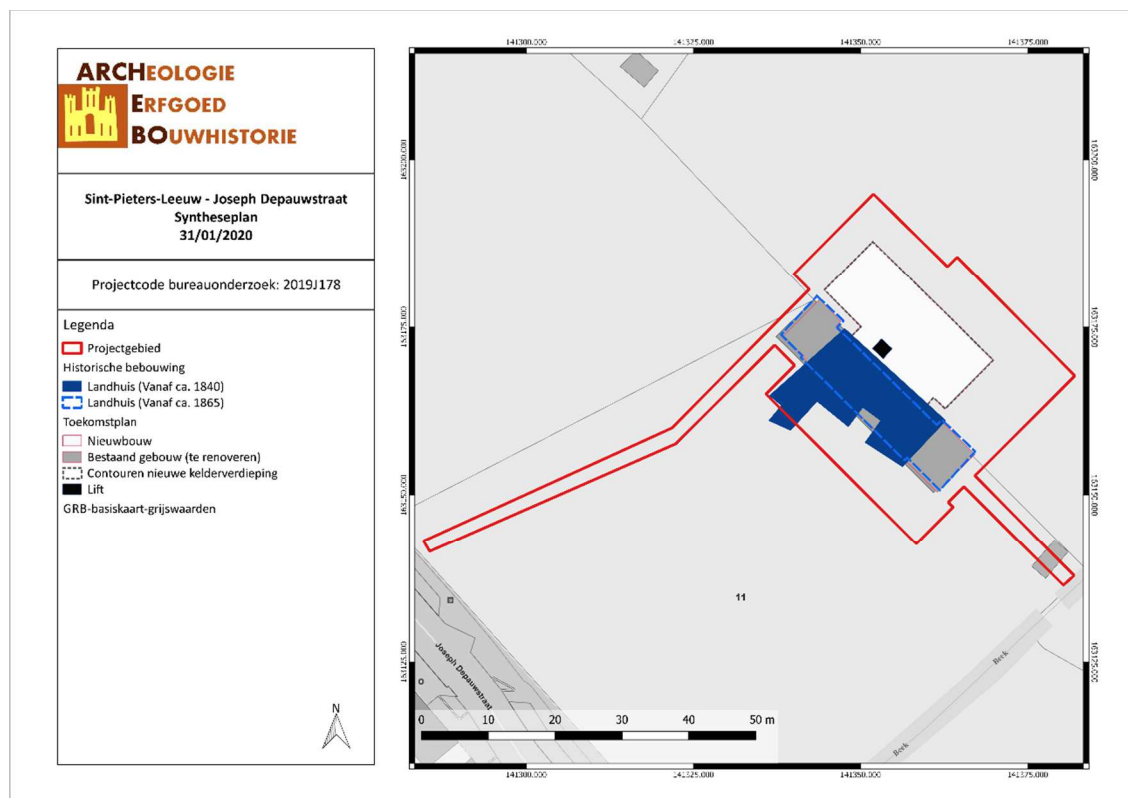
4.2 POTENTIEEL OP KENNISVERMEERDERING EN AFWEGING VERDER ONDERZOEK

Het bureauonderzoek heeft aangetoond dat het projectgebied gelokaliseerd is op een historische en archeologisch belanghebbende locatie. De sleuven die aangelegd zullen worden voor de riolering (samen ca. 195,331 m²) zullen 2m breed zijn, wat te smal is om eventueel aangetroffen sporen en/of vondsten in een contextueel verband te onderzoeken. Het gehele projectgebied is ca. 1 459,87 m² (1261,539 m² zonder de sleuven), waarvan ca. 236 m² ingenomen wordt door de bestaande bebouwing (die tevens behouden blijft). Het deel van het projectgebied dat men nog zou kunnen onderzoeken is ca. 1028 m² groot (nieuwbouw, werfzone 1 en werfzone 2) en is opgedeeld in twee delen door het landhuis. De nieuwbouw en werfzone 1 nemen samen 778,387 m² in (302,405 m² en 475,982 m²), werfzone 2 is in totaal 253,372 m² groot. Dit is een beperkte en fragmentarische oppervlakte om eventueel aanwezige archeologische sites in hun context te onderzoeken. Daarnaast hebben de boringen, uitgevoerd door dhr. Wim Alaerts (De Vijfde bvba) aangetoond dat een natuurlijke, historische bodem niet meer aanwezig is en dat de bodem verstoord en/of afgegraven is. Hierdoor is verder onderzoek naar steentijdsites en/of sporensites niet van toepassing. Dit wil niet zeggen dat er geen andere archeologische sporen aanwezig kunnen zijn op het projectgebied, maar de kosten-baten van verder archeologisch (voor)onderzoek is ontoereikend.

4.3 SAMENVATTING

De opdrachtgever plant de renovatie en uitbreiding van het bestaande landhuis, dat zal dienst doen als bibliotheek. Historisch en archeologisch gezien ligt het projectgebied in een door de CAI gevrijwaarde locatie. Vijf CAI-locaties bevinden zich in de omgeving van het projectgebied. De eerste bebouwing (het landhuis) is zichtbaar op de Atlas der Buurtwegen.

De kosten-baten analyse is ontoereikend voor dit project gezien de beperkte en fragmentarische oppervlakte van de toekomstige verstoringen en doordat de boringen hebben aangetoond dat de bodem grotendeels vergraven is. Daarom wordt aangeraden om het gehele plangebied vrij te geven voor de geplande werken.

SIJO/20/01/31/11 - Digitale aanmaak

Figuur 17: Syntheseplan (ARCHEBO bvba, 2020)

5 BIBLIOGRAFIE

Publicaties

Agentschap Onroerend Erfgoed. “Code van Goede Praktijk voor de Uitvoering van en Rapportering over Archeologisch Vooronderzoek en Archeologische Opgravingen en het Gebruik van Metaaldetectoren, versie 2.0”. Agentschap Onroerend Erfgoed, januari 2017.

Alaerts, Wim. “Verslag landschappelijk bodemonderzoek Joseph Depauwstraat Sint-Pieters-Leeuw”. Verslag. Lummen: De Vijfde bvba, 24 februari 2020.

Claesen, Jan, Ben Van Genechten, Giel Verbeelen, Evelien Dirix, Nathalie Pil, en Annelien Sys. “Programma van Maatregelen Sint-Pieters-Leeuw - Galgstraat”. Archeologienota - Programma van Maatregelen. Kortenen: ARCHEBO bvba, april 2017.

Decramer, Ward, en Vanessa Vander Ginst. “Archeologienota: De uitbreiding van de kleuterschool te Sint-Pieters-Leeuw”. Archeologienota - Verslag van Resultaten. Tienen: Studiebureau Archeologie bvba, 2019.

Van Ranst, E, en C Sys. *Eenduidige legende voor de digitale bodemkaart van Vlaanderen (Schaal 1 : 20 000)*. Gent: Laboratorium voor Bodemkunde, 2000.

Online bronnen

“Geschiedenis | Sint Pieters Leeuw”. Geraadpleegd 30 oktober 2019. <https://www.sint-pieters-leeuw.be/over-leeuw/algemene-informatie/geschiedenis>.

“Landhuis | Inventaris Onroerend Erfgoed”. Geraadpleegd 30 oktober 2019. <https://inventaris.onroenderfgoed.be/erfgoedobjecten/40626>.

“Park van het Kasteel Coloma | Inventaris Onroerend Erfgoed”. Geraadpleegd 30 oktober 2019. <https://inventaris.onroenderfgoed.be/erfgoedobjecten/134771>.

“Sint-Pieters-Leeuw (ID 14302) | Inventaris Onroerend Erfgoed”. Geraadpleegd 30 oktober 2019. <https://inventaris.onroenderfgoed.be/themas/14302>.

6 FIGURENLIJST

Figuur 1: Criteria bij omgevingsvergunning voor stedenbouwkundige handelingen	4
Figuur 2: Situering van het onderzoeksgebied op de GRB-Kadasterkaart (Geopunt, 2020)	6
Figuur 3: Situering van het onderzoeksgebied op Orthofoto (Geopunt, 2020)	6
Figuur 4: Gelijkvloers (Helon Architecten BVBA BV, 2019).....	8
Figuur 5: Kelderverdieping (Helon Architecten BVBA BV, 2019).....	8
Figuur 6: Doorsnede bestaand en nieuw gebouw (Helon Architecten BVBA BV, 2019)	9
Figuur 7: Doorsnede gebouw en terreinprofiel (Helon Architecten BVBA BV, 2019)	9
Figuur 8: Toekomstplan (ARCHEBO bvba, 2020)	10
Figuur 9: Werfzones (ARCHEBO bvba, 2020).....	10
Figuur 7: Hoogteprofiel van het projectgebied (Geopunt, 2020).....	12
Figuur 11: Situering van het onderzoeksgebied en hoogteprofiellijn op het Digitaal Hoogtemodel (Geopunt, 2020).....	12
Figuur 12: Situering van het onderzoeksgebied op de bodemkaart (DOV, 2020).....	13
Figuur 13: Situering van het projectgebied en de archeologische data op de basiskaart (CAI, 2020)	15
Figuur 14: Situering van het projectgebied en de erfgoedkundige data op de basiskaart (IOE, 2020).....	15
Figuur 15: Detail uit de Atlas der Buurtwegen met aanduiding van het projectgebied (Geopunt, 2020)	17
Figuur 16: Situering van het projectgebied op de Topografische kaart van 1969 (Cartesius, 2020).....	18
Figuur 17: Syntheseplan (ARCHEBO bvba, 2020)	21

7 PLANNENLIJST

SIJO/20/01/31/1 - Digitale aanmaak	6
SIJO/20/01/31/2 - Digitale aanmaak	6
SIJO/20/01/31/3 - Digitale aanmaak	10
SIJO/20/01/31/4 - Digitale aanmaak	10
SIJO/20/01/31/5 - Digitale aanmaak	12
SIJO/20/01/31/6 - Digitale aanmaak	13
SIJO/20/01/31/7 - Digitale aanmaak	15
SIJO/20/01/31/8 - Digitale aanmaak	15
SIJO/20/01/31/9 - Digitale aanmaak	17
SIJO/20/01/31/10 - Digitale aanmaak	18
SIJO/20/01/31/11 - Digitale aanmaak	21